

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:05

יציאת השבת: 20:04

שבת קודש בהר בחוקותי שבת מברכין

פרקי אבות פרק ה'

מפטירים:

תימנים "ויהי דבר ה' אלי"
(יחזקאל לד' - א')
ספרדים ואשכנזים "ה' עטזי
ומעוזי" (ירמיהו טז' יט')

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

מהלכות ברכת שהזיינו עפ"י שו"ע - סימן רכג' ופוסקים

הקדמה

כתב הטור בשם הסמ"ק שאם קנה לו ולביתו מברך גם הטוב והמטיב. כתב על כך בבית יוסף נראה, שמדובר בכלי שמשמשים בו הוא ובני ביתו, אבל אם קנה כלים לו וכלים לבני ביתו מברך על שלו שהחיינו. ירושלמי בפרק הרואה מובא "קנה מברך שהחיינו ניתנו לו במתנה מברך הטוב והמטיב". וכתבו התוספות שצריך עיון, שהרי בתלמוד הבבלי לא מצאנו ברכת "הטוב והמטיב" אלא כשעוד משהו נהנה בזה יחד עימו. והרא"ש כתב כי נראה לו שגם כאן יש מי שנהנה עימו, שהרי אם המקבל הוא עני הנותן נהנה שזיכהו השם וחננו ממון לעשות צדקה ואם הוא עשיר שמח הנותן במה שמקבל מתנתו. וכתב הבית יוסף כי משמע שבבבלי לא כתבו זאת משום שהוא בכלל מה שהובא שם שאם יש אחר הנהנה עימו מברך "הטוב והמטיב" והוסף הבית יוסף כי היה משמע לו שאינו מברך אלא "הטוב והמטיב" בלבד אבל מדברי סמ"ק משמע שמברך גם "שהחיינו".

א. קנה כלים שמשמשים בהם הוא ובני ביתו, מברך "הטוב והמטיב". (מרן בשו"ע) אם קנה כלים לו וכלים לבני ביתו מברך על שלו שהחיינו ועל של בני ביתו מברך הטוב והמטיב, מפני שטוב הוא לו שזכה שיהיו בני ביתו מלובשים במלבושי כבוד והמטיב על כך שבני ביתו נהנין בטובה זו ודווקא אם קנה בשביל אשתו וזרעו. (משנה ברורה)

ב. אם נתנו לו במתנה מברך: הטוב והמטיב, שהיא טובה לו ולנותן. (מרן בשו"ע) דווקא כלים או בגדים שהמקבל משמח בזה אבל לא מעות שעל ידי זה מתבייש יותר ולא יוכל לברך על זה. (משנה ברורה)

ג. יש מאחרונים החולקים על כך ולדעתם לפי מסקנת גמרא בתלמוד הבבלי לא נתקנה ברכה זו, אלא אם יש לאחרים גם כן טובה גשמיית. ולפי זה כשניתן לו כלים במתנה צריך המקבל לברך "שהחיינו" ולא "הטוב והמטיב". ולמעשה, נראה שטוב יותר לנהוג בזה לברך "שהחיינו" ולא "הטוב והמטיב". ומכל מקום כשקנו מלבושים לנערים יתומים, כל אחד מהיתומים יברך "מלביש ערומים" וגם "הטוב והמטיב" שהרי הטובה היא לכמה נערים ו"שהחיינו" לא יברכו, מפני שבמקום שמברכים "הטוב והמטיב" לדעת רוב הפוסקים לא מברכים שהחיינו. (משנה ברורה)

הקדמה

כתבו התוספות שמה שצריך לברך "שהחיינו" בקונה כלים חדשים דווקא בכלים חשובים, שכלים חדשים משמע חשובים בדומה לבית חדש. אבל דבר קטן שאינו חשוב כל כך כגון מנעלים ואנפילאות וחלוק של פשתן וכיוצא בהן אין צריך לברך "שהחיינו".

והרא"ש כתב ויראה לי הכל לפי מה שהוא אדם, שיש עני ששמח בחלוק יותר מעשיר בכלים חשובים, כמובא בפרק הנודר מן המבושל נדרים מט: שרב יהודה לא הייתה לו אלא גלימה רעועה וכאשר יצאה אשתו לשוק התכסתה בה וכאשר היה בבית היה הוא מתכסה בה ויוצא והיה מברך "ברוך שעטני מעיל" מדוע? לפי שהיה חשוב עליו כמעיל לעשיר.

בתרומת הדשן סימן לו' כתב שיש לנהוג כדברי התוספות שלא לברך על כלים שאינם חשובים כלל כגון חלוקים ומנעלים ואנפילאות וכן כלים שרגילים לסתם בני אדם להתחדש להם, אבל כלים חשובים קצת כגון מלבושים של בגד צמר דומים הם לדבר הבא מזמן לזמן שסתם בני אדם לפרקים מועטים מתחדשים להם, שנראה שאפילו לשיטת רב שרירא גאון שאין מברכים "שהחיינו" אלא בדבר הבא מזמן לזמן צריך לברך עליהם שהחיינו.

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק י הלכה א כתב "...הבונה בית חדש והקונה כלים חדשים בין יש לו כיוצא בהן בין אין לו מברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. כמו שהובא בפרק הרואה במסכת ברכות, וכן פסקו הרא"ש סימן טז) ושאר פוסקים.

הרשב"א בתשובה חלק א' סימן רמ"ה כתב שמסתבר שכל מי שנולד לו בן צריך לברך שהחיינו, בין נולדו לו בנים אחרים או לא, שהרי אנו פוסקי כלשון השניה בדברי רבי יוחנן שאמר במסכת ברכות ס. בין קנה בתים אחרים בין לא קנה מברך שהחיינו. אולם הוסיף - אלא שלא ראיתי שנהגו כן אפילו הגדולים אשר בארץ ושמה עשאו רשות כמובא במסכת עירובין מ: שכל דבר שאינו בא מזמן לזמן כמועדות אין מברכים שהחיינו בחובה. והוסיף - ומפני שראיתי גדולי הדור שלא נהגו לאמרו אני דוחק כן, ואף על פי שאין זה מספיק כל הצורך, שהרי בפדיון הבן תקנו לברך ברכת "שהחיינו" ושמה אף על מצווה ממצוות התורה כפדיון הבן אומר "שהחיינו" ולפי טעם זה כל אותם שבפרק הרואה קנה כלים חדשים ונפלה לו ירושה מאביו וכל אותם הנזכרים שם שאינם באים מזמן לזמן וכן אינם מצווה אלא במקום הנאה לבד, יש לומר שלא בחובה אמרו אלא ברשות.

ד. על דבר שאינו חשוב כל כך, כגון חלוק, או מנעלים ואנפילאות (מעין גרביים), אין לברך עליהם "שהחיינו". (מרן בשו"ע) והוא הדין שאר כלים שאין חשובים ואין דרך לשמוח בהם. (משנה ברורה) ואם הוא עני ושמח בהם, יברך "שהחיינו". (מרן בשו"ע)

ה. יש אומרים שאפילו עני אינו מברך על חלוק ומנעלים וכדומה, וכן נוהגים. (רמ"א בהגה) מפני שסוברים שדווקא בגד צמר וכדומה דבר שיש בהם חשיבות קצת, הריהו דומה לדבר הבא מזמן לזמן שסתם בני אדם מתחדשים להם לפרקים מועטים ושייך על זה "שהחיינו", מה שאין כן אלו שרגילים תמיד להתחדש לסתם בני אדם ואין שייך על זה לברך "שהחיינו והגיענו לזמן הזה" (משנה ברורה)

ו. המנהג לומר למי שלובש בגד חדש: תבלה ותתחדש. ויש מי שכתב שאין לומר כן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של בהמה שאם כן היו צריכים להמית בהמה אחרת תחלה שיחדש מנהג בגד אחר, וכתבי: ורחמיו על כל מעשיו (תהילים קמה, ט) הנה הטעם חלוש מאד ואינו נראה, ומכל מקום רבים מקפידים על זה שלא לאמרו. (הרמ"א בהגה)

ז. מי שנבחר לכהונת רב ואב בית הדין, או מי שזכה בקבלת תואר הוקרה מנכבדי הקהל, הנכון שילבש בגד חדש, או גלימה חדשה ויברך עליה "שהחיינו", ויכוון בברכתו זו לפטור את השמחה שיש לו בבחירתו או בקבלת התואר. (ילקוט יוסף ג')

ח. אין לברך "שהחיינו" ביום מלאת לאדם שבעים או שמונים שנה. ואם ירצה ילבש בגד חדש ויברך על הבגד "שהחיינו", ויכוון לפטור בזה את שמחתו שזכה להגיע לגיל זה. (ילקוט יוסף ג')

ט. מי שזכה להדפסת ספרו בחידושי תורה והלכה, אין לו לברך ברכת שהחיינו עם הוצאת הספר, וכל שכן עם סיום כתיבת הספר. ואם ירצה ילבש בגד חדש ויברך עליו "שהחיינו" ויכוון לפטור בזה את השמחה שיש לו בהדפסת חידושי התורה. (ילקוט יוסף ג')

אמרי בינה - מאמרי זוז"ל בשבוע המידות הטובות

לדעת בעל ה"אורחות צדיקים" שלושים דברים על האדם לזכור בכל יום פעמיים, ולהכניסם בעמקי הלב, כדי שעבודתו תהיה מקובלת לפני הקב"ה, ותשא חן וחסד לפניו. בגיליונות הקודמים הובאו עשרים ותשע מהם.

השלשים שיזכור אם אדם בא אל ארץ נכריה, ולא הכיר שום אדם ואין שום אדם מכירו, וחמל עליו אדוני המדינה, ונתן לו מזונו בכל יום ויום, והזהירו שלא ימרוד בו ולא יעבור על מצוותו, והודיעו גמול טוב על עבודתו, והזהירו על הנסיעה (יום המיתה), ולא הודיעו העת. באמת העבד הזה חייב להיכנע ולעזוב הגאווה, ויחקור על עבודת המלך במה יעשה רצונו, ויאהב גר כמוהו, וישתדל להרבות בעבודת [אדוני] המדינה, מפני שאין לו חומל שיפגע בעדו - כן באמת האדם גר בעולם, [כי] כשיגיע זמן צאתו לאוויר העולם, אם היו משתדלים כל העולם להקדימו רגע, או לאחרו, או לקשור אחד מאיבריו, לא היו יכולים. וכן אחר צאתו לאוויר העולם, לא היו יכולים כל העולם לתת לו מזונות זולת האל הנאמן. והוא כיחיד שאין לו חבר, כי אם אדוניו שיחמול עליו-והוא בוראו. (על פי אורחות צדיקים - שער הזכירה)

פנינים לפרשת שבוע

רם ה' ושפל יראה

"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר" (כה-א) - מה עניין שמיטה אצל הר סיני (רש"י) אחד מטעמי מצוות השמיטה, לנטוע בלבבות את ההכרה, שהעולם נתון תדיר תחת השגחתו של ה' יתברך וממנו באה השפעתה - להוציא מלבם של מינים הטוענים, כי אין זה לפי כבודו של הקב"ה המושל בשמי שמים, לעסוק בעולם החומרי השפל - אלא "רם ה' ושפל יראה". על אף רוממותו וגדולתו, משגיח על נמוכים והשפלים ביותר. ההוכחה הברורה ביותר לכך היא, שבחר לו ה' יתברך את ההר הפעוט ונמוך סיני, לגלות עליו את שכינתו ולתת שם את תורתו. בזה הוכיח לנו בעליל, כי למרות גדולתו ורוממותו הריהו מחבב שפלות רוח. אם כן יוצא, שהשראת השכינה על הר סיני הינה הראיה הברורה ביותר למצוות שמיטה, שבאה להורות לנו כי ריבוננו של עולם הוא המשפיע והמשגיח על העולם השפל... (עפ"י קומץ המנחה למהר"ל חריף)

גם אם הונה אותך

"ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלוקיך כי אני ה' אלוהיכם" (כה-ז) נשאלת השאלה הלא כבר נאמר בפסוק "ד - אל תונו איש את אחיו", ולשם מה חוזר הכתוב על כך? רש"י מפרש כי בפסוק יד' מזהירה התורה מהונאת ממון, וכאן מזהירה התורה על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חברו לא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ. פירוש נוסף לכפילות הוא כי בפסוק יד' מדובר על איסור הונאה כלפי אדם ישר והגון, ואילו בפסוק זה מזהירה התורה שאפילו אם הלה הוא "עמיתו" - כלומר חברו רמאי כמותו, שכבר הונה אפילו אותו עצמו, ויש לכאורה מקום להוראת היתר לכף שיונה עמיתו כפי שהונה הלה אותו- בכל זאת אסור להונות אותו. לפיכך מסיים הכתוב: "ויראת מאלוהיך"- אף על פי שמפניו אי אתה מתירא, לפי שהוא גם הונה אותך, הרי עליך להתירא מפני ריבוננו של עולם "כי אני ה' אלוהיכם" שאני הוא אלוהי שניכם ונתון תתנו לפני את הדין גם הוא, על אשר הונה אותך, וגם אתה על אשר תונה אותו (עפ"י בינה לעיתים)

בטהון ושלום

"וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ" (כו' - ה) נשאלת השאלה, אם ישראל הבטיחה התורה שישבו לבטח בארצם, מדוע צריכה התורה להוסיף "ונתתי שלום בארץ".

נראה לומר כי בהבטחה "ונתתי שלום בארץ" אין הכוונה להשגת שלום מהאויבים מבחוץ, אלא לשלום פנימי בין כל חלקי העם ובין כל אדם לחבירו. כמובא במסכת יומא ט: מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים. עבודה זרה - דכתיב (ישעיהו כח) "כי קצר המצע מהשתרע"...אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהייתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים. ואמרו חז"ל שבדורו של שאול המלך היו בני תורה רבים ובכל זאת לא נצחו את אויביהם מפני שהייתה בניהם מחלוקת.

שמירת הלשון

(על פי חפץ חיים השיעור היומי)

המצווה "לא תעמוד על דם רעך" מציבה התלבטות רצינית בפני בעלי המקצוע אשר הצלחתם, שמם הטוב ופרנסתם מבוססים על האמון שלקוחותיהם נותנים בהם.

לרוב יסכים אדם לגלות בפני רופאו או עור דינו דברים שהוא שומר בסוד - שלא בצדק - מפני משהו אחר. ככל האפשר, חייב המטפל לשכנע את מטופלו שיש לו חובה מוסרית לגלות את המידע שברשותו לצד הנכון. יש להסביר למטופל שלמרות התוצאות הצפויות הוא יחוש הקלה לאחר גילוי המידע. יתר על כן, בהיותו ישר וגלוי בחייו הפרטיים, הוא יוכל לפתח דימוי עצמי חיובי יותר.

אם המטופל ממשיך להתעקש ועומד בסירובו לגלות את המידע לצד הנוגע בדבר, עלול עורך הדין או הרופא לעמוד בפני ברירה כואבת: להניח לקשר ההרסני להתממש או להעמיד בסכנה את פרנסתו ואת שמו הטוב, במצבים כאלו הכרח לשאול בעצת רב מוסמך. כלל זה חל גם על רופא שנועד לו שחולה כרוני שלו מתכוון להינשא.

שואל ומשיב

שאלה: האם מצווה על האדם לכבד את חמיו, כדין כיבוד אב ממש, או אינו חייב אלא לקום מפניו ולהדרו?

תשובה: בילקוט שמעוני שמואל א' - פרק כד' מובא: "אמר לו דוד לשאול, ואבי ראה גם ראה, מכאן שחייב אדם בכבוד חמיו ככבוד אביו...". נראה שמה שלמדו מדוד שאמר כן לשאול, אף על פי ששאול מלך היה, ובלאו הכי חייב בכבודו ובמוראו, כמובא במסכת קידושין לב: "שום תשים עליך מלך" - שתהא אימתו עליך. והגם שדוד נמשח למלך, אולם עדיין לא יצא טבעו בעולם, כמו שאמרו במגילה יד: מכל מקום ממה שלא אמר לו מלכי, אלא אבי, מוכח שהוא מפני שאשתו כגופו, וחייב בכבוד חמיו ככבוד אביו.

במכילתא פרשת יתרו מובא: "ויצא משה לקראת חותנו וישתחו וישק לו" - מי השתחוה ונשק למי, כשהוא אומר וישאלו איש לרעהו לשלום, מי קרוי איש, הוי אומר זה משה, שנאמר והאיש משה עניו מאד, הרי שלא השתחוה ונשק אלא משה לחמיו, מכאן אמרו שיהיה אדם מוכן לכבוד חמיו. וכן פסקו הטור והשו"ע יורה דעה סימן רמ' - כד', שחייב אדם לכבד חמיו. וכן כתב באורחות חיים חלק ב'.

כתב הבית חדש, שיש לדייק מלשון הטור שכתב, חייב אדם בכבוד אחיו הגדול ככבוד אביו, ואחר כך כתב וחייב לכבד חמיו, ולא כתב לגבי חמיו, שחייב לכבדו ככבוד אביו, מוכח שאינו חייב לכבדו כאביו ממש, אלא לכבדו בקימה והידור בלבד, כדרך שמכבד את הזקנים.

אף שבמדרש אמרו חייב אדם בכבוד חמיו ככבוד אביו, שנאמר ואבי ראה גם ראה, יש לומר שרבנן שם חולקים ש "אבי ראה" אמר לאבנר אשר היה אביו בתורה, נוקטים להלכה כדעתם, מפני שהם הרבים, ולכן השמיטו הפוסקים דין זה לגמרי. ומכל מקום סובר הטור שחייב לכבדו כמו שאר זקנים חשובים, שממה שאמרו גם ראה אמר לשאול, אם כן סמכו במקצת לכיבוד אב. כן כתב השפתי כהן שם ס"ק כב' וכן פסק החיי אדם כלל סז' - כד'.

בספר תורה תמימה פרשת יתרו, כתב על דברי הבית חדש, שאין זה נכון, שהרי במשה נאמר וישתחו וישק לו, ולמדו מזה במכילתא שיהא מוכן אדם לכבוד חמיו, ובשאר זקנים אין חיוב בהשתחואה ונשיקה. וגם מה שכתב בטעם הפוסקים שהשמיטוהו, הרי במכילתא נשנה דין זה בלא חולק. ותימה עליו, שהרי במכילתא לא נאמר בזה לשון חיוב כלל, אלא שיהא אדם מוכן לכבוד חמיו. וגם ההשתחואה והנשיקה אינה מצד חיוב, אלא מנהג דרך ארץ. ולכן העיקר כדברי הבית חדש.

בשו"ת בנין עולם חלק יורה דעה סימן מז' נשאל אם חייב אדם לקום מפני חמיו, והשיב, שצריך לקום מפני חותנו, שהרי כתבו הבית חדש והשפתי כהן שצריך לכבדו כמו שאר זקנים חשובים, משמע שעדיף מזקן שאינו תלמיד חכם, לכן צריך לקום לכבודו, שהרי אפילו מפני זקן שאינו תלמיד חכם חייב לקום, וכמו שפסקו הפוסקים ביורה דעה רמד' - א'.

סיכום: חייב אדם לכבד את חמיו בקימה והידור, כשמגיע לתוך ארבע אמותיו, כמו שמכבד לזקנים חשובים, אך לא חייב לכבדו כאביו. ויש נוהגים גם לנשק ידי חמיו דרך כבוד, וכן ראוי לעשות. ובפרט כשחמיו הוא בן תורה ובעל מעשים טובים. והוא הדין שחייב לכבד את חמותו כראוי לה, וכן האשה חייבת לכבד את חמיה וחמותה כמיטב יכלתה, ויש בזה גם משום כבוד בעלה. (עפ"י שו"ת יחוה דעת חלק ו' סימן נא')

גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל

רבי יוסף תומא ארקין-מקרבנצ'וג-בן רבי אליהו, נולד בשנת ה' - תקעט' למד אצל ה' דברי נחמיה", שימש כרבה של קרבנצ'וג, גם ה' צמח צדק" שהיה קשור עמו רבות, שלח אליו שאלות בענייני עגונות. מצוות פדיון שבויים הייתה חביבה עליו "עד מסירות נפש ממש", וכל ימיו שכהן בתור רב בעיר קרבנצ'וג לא לקחו לעבודת הצבא מצעירי היהודים שבעיר כי "היה נותן תמיד פדיון נפשם בכסף מלא ומשחרר אותם. בשנת תרל"ד גזרה מלכות רוסיה הרשעה לגייס לעבודת הצבא את הצעירים מגיל עשרים ואחד שנה, ורבי יוסף בעל הלב הטהור והרחום, לא מצא מרגוע לנפשו מגזרה רעה זו, והתבטא בפני מקורביו: "עיני לא יוכלו לראות בנפול צעירי בני ישראל היקרים והעדינים בידי הרשעים עוכרי ישראל" וכשגגה שיצאה מפי השליט, נפטר באופן פתאומי ארבעה חודשים לפני התגשמותה של הגזרה הקשה.

סיפור השבוע

כהבטחת אליהו הנביא היה אמור להיולד להם בן אלא שהשטן קיטרג ואמר לה', שהוא רוצה לנסותו בטרם יקבל את הבן. סוף דבר: בנתיים התבסס רבי אליעזר מבחינה כלכלית ואף הפך לאחד מעשירי העיר, אך יחד עם זאת לא שכח את אחיו העניים והיה מחלק מהונו לעניים, ואף היה הידר מאוד במצוות הכנסת אורחים.

כאמור משמים הוחלט להעמידו בניסיון בטרם יזכה בבן. הניסיון בו הוחלט להעמידו היה, לשלוח אל ביתו אדם עני, בעצם יום השבת במקלו ובתרמילו, דבר האסור בשבת עצמה, ולראות כיצד ינהג עימו רבי אליעזר, האם יכלימו בדברים וינזוף בו על היותו מחלל את השבת או לא. באחת השבתות לא מצאו רבי אליעזר ומשרתו עני שיבוא להתארח אצלם. רבי אליעזר ואשתו היו בצער גדול על כך. הם ישבו ואכלו את סעודות השבת הראשונות לבד. והנה בסעודה שלישית בלכתו לבית המדרש ללמוד, ראה עני הנכנס לעיר במקל ותרמיל. רבי אליעזר רץ אליו ולא גער בו על חילול השבת, אלא דאג לו ונתן לו לשבת ולאכול ולשתות ולנוח. בצאת השבת הזמינו לאכול עמו סעודת מלווה מלכה ונתן לו גם עוד צידה לדרך וכסף למחיה, ולא דיבר אתו ולו מילה אחת על חילול השבת.

לפני לכתו גילה לו העני שהוא היה ניסיון שנשלח אליו מהשמים לבדוק האם הוא באמת ראוי לבן זקונים, ואכן הוא עמד בניסיון ולא הכלים את העני.

רבי אליעזר שמח שמחה גדולה ובשבח והודיה לקב"ה והעני יצא לדרך. לימים נולד לו בן, וקראו לו ישראל. בן זה גדל והיה לצדיק גדול, הלא הוא רבי ישראל בעל שם טוב הצדיק והקדוש שייסד את החסידות בעולם וממיימי תורתו אנו שותים עד ימינו אנו. אשרינו שזכינו להיות ממקבלי תורה ואשרינו שזכינו למרביצי תורה כאלה עד כאן סיפור הולדתו המופלא של הבעש"ט הקדוש.

ברכה

מזל טוב לדניאל ועליזה שלזינגר הי"ו לרגל הולדת הבן יונתן צבי (נכד לשמואל ומרים בליק) והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתזכו לגדלו עם כל יוצאי חלצים באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

תשובות זזכה

התשובות הנכונות לפרשת אחרי מות קדושים הם:

1-2-ג' 3-ב' 4-ד' 5-ד' 6-ג' 7-8-ד' 9-ג' 10-ב' 11-א' 12-ג'

תקציר משיבועות שיעברו: בכפר קטן על גבול גליציה, גרו רבי אליעזר ואשתו שרה. חיו בשלום ונהנו מיגיע כפם, אולם לא התברכו בבנים, ולעת זקנה נעצבו על כך. מוצאי שבת בסעודת מלווה מלכה, פרצה לביתם קבוצת שודדים, שחטפו את רבי אליעזר, גנבו עוד דברים מהבית והלכו. בדרכם לעיר "יאסי", בשכונת "תתרט", נתנו לו רשות להתפלל. בדרך לבית הכנסת ראה אשה עומדת ליד שתי מצבות קברים ובוכה. היא סיפרה לו ששם קבורים חתן וכלה שנהרגו בשעת החופה, והמקום הוא מקום תפילה על צרות הבאות על היהודים. רבי אליעזר, נפל על הקבר והתחנן שהחתן והכלה הקבורים שם יהיו מליצי יושר עליו, ויתפללו ויתחננו עליו לפני ה' לרחמים. באותה השעה נדר רבי אליעזר נדר, שכאשר ינצל מידי שוביו ישוב ויתפלל ליד קברם של החתן והכלה.

חוטפיו מכרו אותו לעבד, אצל שר גדול מעמי ישמעאל, שם מצא חן בעיני השר. באחד הימים הגיע השר כעוס וזועף לביתו, רבי אליעזר הרגיעו במתק לשונו. השר סיפר כי סיבת כעסו היא שהמשנה למלך הטיל עליו למצוא רעיון כיצד לנצח מדינה עימה הם במצב מלחמה, והוא לא מצליח למצוא רעיון כזה. רבי אליעזר הציע לשר רעיון והשר הלך והציע אותו למשנה למלך.

הרעיון מצא חן בעיני המשנה למלך, וכשנודע לו כי בעל הרעיון הוא רבי אליעזר ביקש מהשר שיתן לו את עבדו – רבי אליעזר. בליט ברירה הסכים השר וכך הפך רבי אליעזר לשר צבא.

המשנה למלך פעל לפי הרעיון של רבי אליעזר ונחל שם ניצחון גדול על אויביו מכה ניצחת. כהוקרה על כך לאחר המלחמה נתן לו את בתו לאשה. כשמת המשנה למלך נעשה רבי אליעזר המשנה למלך. רבי אליעזר למעשה לא התחתן עם האשה כי ליהודי אסור להתחתן עם גויה. ולאחר זמן מה שאלה אותו האשה מדוע אין אתה גר איתה בבית אחד? רבי אליעזר סיפר לה כי נחטף על ידי שודדים ושיש לו אשה עימה הוא נשוי כבר ארבעים שנה ולא יכול לבגוד בה ולהתחתן עם אשה נוספת.

בת המשנה למלך נפעמה מנאמנות האיש ורצתה בכל מאודה לעזור לו. היא שלחה אותו מביתה ונתנה לו תיבה מלאה באבנים יקרות כסף וזהב מתנה לאשתו והוא הבטיח לה שיתפלל שיזמנו לה מהשמיים בעל טוב והגון.

במסעו לביתו תפסו אותו שודדים ואיימו להרגו, ובכדי שיעזבו אותו נתן להם את התיבה המלאה באבנים הטובות. בהמשך דרכו הגיע לעיר יאסי והלך לקבר החתן והכלה להתפלל. שם ראה לפניו איש זקן ונשוא פנים, שבישר לו שהיות ועמד בניסיון כשויתר על הקשר עם בת המשנה למלך ועל תפקיד המשנה למען יהדותו ולמען אשתו, ה' יתן לו ולאשתו בן זקונים שיהיה צדיק גדול בישראל ויהיה חסיד גדול.

אשתו ובני ביתו וכל אנשי העיר שמחו לראותו, וחשבו כי חזר בזכות אשתו בעלת החסד שהייתה מיילדת את העניות בחינם.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

מורי ורבי יעקב (מימון) בן ר' משה וסולטנה חורי ע"ה יחיאל (יחיא) בן יוסף ונעמה ארז ז"ל מנשה בן רחמה בן פורת ז"ל
משה בן מיכאל עטיה ז"ל אליהו בן שמחה בן סדון ז"ל יהושע בן אליס בן נעים ז"ל
ג'ר'ג'יה בת מסעודה מוצפי ז"ל הניה נחמה בת אברהם ליברמן ז"ל שרה בת מלכה חנימוב ז"ל רחל בת מסעודה אלבז ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.א

יהי רצון שישלח הקב"ה רפואה שלימה לכל חולי עמו ישראל ובכללם ל:

אברהם בן מסעודה אמיר הי"ו הילד בן ציון יונה בן חנה אביגיל הי"ו נוריאל בן גוהרה נאמן הי"ו
לימור בת רינה נעים הי"ו זינה בת בואנו ניאזוב הי"ו נירית בת מזל אהרוני הי"ו שרה מזל טוב בת לאה סימן טוב הי"ו

מאצרות התורה לילדים

ילדים יקרים וחביבים, שני פרשיות מחוברות יש לנו השבוע, פרשת בהר ופרשת בחוקת. היות ואנו עומדים בפתחה של שנת שמיטה, נתמקד בעניין מצוות השמיטה ומצוות היובל.

הקדוש ברוך הוא מצווה לישראל: כשתכבשו את ארץ ישראל, תחלקו אותה לנחלות ותתחילו להתבסס איש איש בנחלתו, לחרוש לזרוע ולקצור – עליכם להשביט את הארץ שבת לה'.

מצווה התורה: "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך... ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ", השנה השביעית היא שנת שמיטה. בשנה זו אין חורשים, אין קוצרים ואין עושים שום עבודה מעבודות האדמה, כמו כן את התבואה והפירות שגדלו יש להפקיר.

בנוסף לשביתת מעבודת האדמה, בשנה זו חלה מצוות שמיטת כספים, על הלוואות שניתנו לפני השמיטה, ואין צורך לפרוע אותם.

שפע ברכה מובטח מאת ה' למקיימי מצוות השמיטה. אולם אם חלילה לא תשמר השמיטה, כי אז באה גלות לעולם. מי שאינו שומר מצווה זו – יאלץ למכור את שדותיו, ללוות בריבית, ולמכור עצמו לעבד, ואף לגר ולנכרי. עיקר מצוות השמיטה הוא בקשר שבין עם ישראל לארצו. לכן לא נוהגת בחוץ – לארץ ומיוחדת לארץ ישראל. תכליתה של המצווה לחזק את ישראל במידת האמונה והביטחון בה'.

שאלות לילדי כיתות א' עד ג' (לפחות חלק מהשאלות עפ"י "אוצרות התורה לילדים" של מנעלה)

1. מה נאסר על החקלאי בשנת השמיטה?

- לנהוג בבעל הבית של התבואה שגדלה בשנה זו.
 - לעבד את האדמה.
 - למכור את האדמה לחקלאי אחר.
 - תשובות א' וב' נכונות.
- האם מצוות השמיטה נוהגת בחוץ לארץ?
 - כן, רק באדמה של יהודי.
 - מהתורה לא, ומדרבנן כן.
 - בארץ ישראל גם באדמה של גוי ובחוץ לארץ רק בשל יהודי.
 - לא נוהגת בחוץ לארץ.
- מהי תכליתה של מצוות השמיטה?
 - לחזק את האמונה בה'.
 - להוציא את האדם מחומרנות ולאפשר ללמוד תורה.
 - לסלק את ההבדלים בין עני לעשיר.
 - כל התשובות נכונות.
- שנת היובל יש בה קדושה מיוחדת, מה קורה בשנה זו?

א. משלחים את כל העבדים לחופשי. ב. אסור לעבוד את האדמה, כמו בשמיטה. ג. הנחלות שנמכרו חוזרות לבעליהן. ד. כל התשובות נכונות.

שאלות עפ"י רש"י לכיתות ד' זה'

5. "וישבתם על הארץ לבטח" מה הקשר לעניין שמיטה?

- כשיש בטחון העם שומר שמיטה.
 - בעוון שמיטה ישראל יוצאים לגלות.
 - כל התשובות נכונות.
 - בשמיטה לא צריך משרד בטחון.
- "וכי ימוך אחיך... והחזקת בו" מה למדים מפסוק זה?
 - מצווה לעזור לאדם שנפל ארצה לקום.
 - מצווה לתמוך באדם אחרי שנהיה עני.
 - מצווה לתמוך באדם בתחילת נפילה.
 - אף תשובה לא נכונה.

7. "וזרעתם לריק זרעכם" מה כוונת פסוק זה?

- שאסור לירוק לפני אנשים.
 - האדמה תצמיח ללא זרעים.
 - גם זרעים רקובים יצמחו.
 - תזרעו ולא תצמח, ואם כן האויבים יאכלו.
- "אֵן בְּכֹר אֲשֶׁר יִבְכַר לָהּ בְּבִהְמָה לֹא יִקְדֵּשׁ אִישׁ אֹתוֹ... לָהּ הוּא" (פרק כו') מה למדים מהמילים "לא יקדיש איש אותו" לגבי בכור בהמה טהורה?
 - אסור להקדישו לקורבן אחר.
 - לא להקדישו לקורבן רשות, אלא להקריבו לקורבן חובה.
 - לנהוג בו קדושה, כגון לא לעבוד בו.
 - א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י לכיתות ו' עד ח'

9. על איסור לקיחת ריבית נכתב "ויראת מאלקיך" מדוע?

- דעת האדם לא נמשכת לריבית.
 - דעת האדם נמשכת אחר הריבית.
 - מי שלא לוקח ריבית הוא ירא ה'.
 - ב' וג' נכונות.
- "כי יובל הוא קִדְשׁ תְּהִיָּה לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ" (פרק כה) מה למדים מהמילים "מן השדה תאכלו"?
 - יש לאכול את התבואה רק בשדה.
 - כשיש תבואה בשדה, מותר לאכול מה שבבית.
 - לא לקצור כבכל שנה הכל ולהביא לבית.
 - ב' וג' נכונות.

שאלות לכיתות ה' עד ח' – ממפרשים אחרים על התורה

- "כי יובל הוא קִדְשׁ תְּהִיָּה לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ" (פרק כה) לפי פירוש הרמב"ן, מה למדים מהמילים "מן השדה תאכלו"?
 - יש לאכול את התבואה רק בשדה.
 - כשיש תבואה בשדה, מותר לאכול מה שבבית.
 - לא לקצור כבכל שנה הכל ולהביא לבית.
 - ב' וג' נכונות.
- "...אֲשֶׁר יִבְכַר לָהּ בְּבִהְמָה לֹא יִקְדֵּשׁ אִישׁ אֹתוֹ... לָהּ הוּא" (פרק כו') לפי הרמב"ן מה למדים מ"לא יקדיש איש אותו" על בכור בהמה טהורה?
 - אסור להקדישו לקורבן אחר.
 - לא להקדישו לקורבן רשות, אלא להקריבו לקורבן חובה.
 - לנהוג בו קדושה, כגון לא לעבוד בו.
 - א' וג' נכונות.

לימוד פורה ומהנה

כללי השתתפות

- להניח בתיבה בבית הכנסת הספרדי המרכזי, בבית משפחת בוחניק. או לדוא"ל - nimsin@zahav.net.il בתוך שבועיים.
- בין הפותרים נכון יוגרל ספר או שובר קניה בסך 20 ₪ למימוש בכלבו כוכבי, או במתנת חן. המתמידים חומש מלא יזכו בפרס ללא הגרלה.